

NA VUČJEM ŽDRIJELU

Turci se okolo prigovili, pa čute i čekaju šta će biti. To vladici pogoduje, no – ipak ga more sumnje: kad se crnogorska vojska udalji, oni mogu navaliti, makar samo da pale i pljačkaju. Bilo bi predobro kad bi se i Turci nekako zavrzli u rat protiv Francuza, da poslije ni oni ne mogu natrag. Ali, od njih bi dosta bilo i da miruju. Stoga vladika piše susjednim pašama i begovima, pa čak poručuje Dizdaru i ostalimagama korjeničkim: evo, ustao sam u odbranu od Francuza, koji imaju namjeru da uzmu Boku i Crnu Goru, pa će onda i na vas udariti; ne čekajte, ustajte i vi dok je vremena!

Krajem ljeta doprije novi glas iz Petrograda. Bio je takav da ga nije trebalo tajiti od vojske i naroda. Naprotiv.

Senjavin objavi: nastavlja se rat s Francuzima.

On se odmah krenu s flotom, isplovi iz Boke i stade krstariti uz obalu do Dubrovnika.

Nekako u to vrijeme ruski oficiri predadoše vladici dar koji mu je sam car uputio: bijeli klobuk sa krstom koji će sijati nad onim visokim čelom, sijaće – sav je osut dragim kamenjem.

Opet se vladika prihvati ratničkog posla. Razasla glasnike po nahijama. Naglo mu poče pristizati vojska. Ubrzo je imao uz sebe pogolemu silu – oko šest hiljada Crnogoraca i Primoraca. I opet je više bio general no svešteno lice. Odslužio bi službu božju, blagoslovio oružje svojih ratnika, pa i sam postajao ono što su oni – čas bi

preko mantije opasao sablju, a čas se odjenuo kao pravi vojskovođa i vinuo se na konja.

Prva mu je namjera: napasti Francuze na Oštrom rtu. Tamo su se ugnijezdili s topovima i pucaju na lađe – htjeli bi nekako da zatvore ulaz u Boku.

Oni ne izdržeše prvi jači nalet i – glavna im je briga da izvuku topove. Navrat-nanos utekoše do Molunte, ali ih i tamo sustiže vladičina ruka.

Tu se zbi jači okršaj. Ni ovdje nema ostanka Napoleonomovim soldatima. Ostaviše topove i nagruše prema Debelom brijegu, gdje im bješe glavno uporište.

Na Molunti je vladika mogao da izbroji trideset osam osvojenih topovskih cijevi.

No, on se ne zaustavlja. Obuzela ga neukrotiva ratnička strast, pa mu ne da ni trena da počine. Već sutradan udari na Debeli brijeg i svali Francuze sa one kose i progoni ih prema Vučjem ždrijelu.

I ovdje izbi na vidjelo junak Petar Andrijin. Izazva na dvoboj francuskog oficira i posječe ga u jednom mahu.

Ali, sad se moralo zastati. Francuzi su utvrdili nekoliko visova, sve do turske granice prema Hercegovini.

Zastati?

Samo koliko da se predahne i da se uzme zalet. Jer vladika zna: ako mu vojska nije vična u ravnici i oko utvrđenih gradova, ovdje joj nema premca. To je vojska za sudare na ovakvim visovima i po klancima. Ona je još jača dok je u zagonu, dok napada i napreduje i osjeća vjeru u svoju moć.

Donesoše vladici dobru vijest: Karađorđe porazio silu Sulejman-paše Skopljaka na Mišaru; s malo vojske i četiri trešnjeva topa i s nešto konjice, pred kojom je jezdio Luka Lazarević, potukao je veliku vojsku i razagnao Turke...

O tome smjesta puče glas po vladičinim četama i

buknuše visoki ognjevi po ćuvicima i kao sama od sebe začu se pjesma i veseli dozivi i prijetnje Francuzima.

Bješe vladika naumio da okupi vojsku i održi govor o Karađorđu i pobjedi na Mišaru. Ali, šta da im kaže više od onoga što i sami osjećaju? Evo su zapalili ognjeve i luduju kao djeca – na strah dragonima, koji se sigurno čudom čude kakvo je ovo slavlje u crnogorskom taboru!

Usred opšteg veselja vladika se sjeti da im predstoji bitka. Valja se smiriti, sačuvati snagu za juriše.

Pa se tiho krenu bojnou linijom. Rasporedi svoje ljude poizdalje od Francuza. I naredi da polijegaju i dobro se odmore.

Nešto kasnije, svitkale su samo budne oči stražara ispod kakvog graba ili cera.

I negdje prije zore krenuše se opreznim vučjim korakom prema Vučjem ždrijelu.

Poskakaše sneni francuski stražari. Planuše njihove puške.

Aux armes!

Au secours!

Neki se ne oglasiše ni grlom ni puškom.

I uskoro umuknu vatreno oružje. Tek što je počelo da blijedi nebo nad istočnim planinama, vojske se sudariše prsa u prsa. Vladičini vojnici dohvatiše se noževa i jatagana.

I jeknu stari povik:

Ha, ko je Crnogorac!

A tu bješe i nešto Rusa i Bokelja, pa i oni kliknuše ponešto svojski i pomiješaše se tri jezika – od njih je francuski kazivao najviše bola i jauka.

I tu se slomi francuska vojska i ubrzano stade uzmicati natrag, tražeći kakav podesniji oslonac i vapijući da joj se hitno uputi pomoć.

Kad izbrojiše mrtve, nađoše da je neprijatelj ostavio oko osamdeset svojih soldata.

I Crnogorci iskopaše za svoje nekoliko grobova.

Po mraku doprije glas.

Danas je u boju nestao Stano Uskoković!

Izjutra mu vladika pristupi plačući. Vojvoda Stano leži pod hrastom, krupan, kao svaljen, s prosijedim brkom k nebu i kapicom nad obrvama. Po prsima, po džemadanu igraju prosjaji sunca. A njegovi plemenici stoje okolo, svi gologlavi, oslonjeni na dugačke puške. Kraj vojvode, na travi, nekoliko mladih glava, kvasnih od rose – to je znak da su ga valjano osvetili.

Prilaze lelekači iz drugih plemena i bratstava i – mimo običaja, dok na padinama istureni odredi biju boj – ječi gora od njihovog propinjanja:

Lele mene, Stano! Lele mene, tvrdi grade junački, jutros razureni!

Lele mene, Stano! Uzor-vojvodo! Viteže junačkoga maha bez uzmaka. Leleee, lele, sokole!

A toga jutra ni ptica u gori da se vine, ni da se oglasi njen daleki pijuk: Samo strava razbojišta.

Vladika se sjeća Stana iz mnogih bojeva i sa skupova glavarskih. Sjeća se riječi i desnice njegove. I kako je vodio svoje plemenike kod Visočice i kako je nezadrživo kidisao na Krusima...

Naredi da se ispali jedan plotun preko mrtvoga vojvode. A istoga dana sročī o njemu pjesmu, u kojoj su i ovi stihovi:

*Tu je pao sjen junaka,
Uskoković vitez Stano.*

U
V
I
O
I
P
s
gr
št
V
id
Pr
u
je
ve
di
sl
na
lo
vi
bi
re
ij
r
i
O
I
P
s
gr
št
V
id
Pr
u
je
ve
di
sl
na
lo
vi
bi
re
ij
r
i